

Over de werking van schoonheid in rituelen

Workshop

VGZ Voedsel voor de ziel

Joanna Wojtkowiak

25 juni 2018

“Man soll alle Tage wenigstens ein kleines Lied hören,
ein gutes Gedicht lesen, ein treffliches Gemälde sehen
und, wenn es möglich zu machen wäre,
einige vernünftige Worte sprechen.”

(Johann Wolfgang von Goethe, 1796,

“Wilhelm Meisters Lehrjahre”)

“In a ritual, the world as lived and the world as imagined, fused under the agency of a single set of symbolic forms, turns out to be the same world” (Geertz, 1973, p. 112)

Wat is ritueel?

- Meer dan 60 verschillende definities
- Ronald Grimes (2014)

Overeenkomsten in ritueel

1) belichaamd

2) gecondenseerd

3) voorgeschreven

4) opvoering/uitvoering (p.195)

- *“Just as theater originates in the dramatization of everyday life, so ritual originates in the ritualization characteristic of the daily round” (p. 195)*

Ritualiseren

- Ronald Grimes (2014) ritualiseren “*maken van ritueel*”, “*ontwerpen*”, “*creëren*”
- “*terwijl riten gebaseerd zijn op tradities en instituties, spreekt ritualisern tot onze intuïtie en verbeelding*” (Grimes, 2002, p. 29)

Rituelen in samenleving

- Ritueel geeft de samenleving drie ‘geschenken’ (Driver, 1997)
  1. Sociale orde
  2. Gemeenschap
  3. Transformatie

Hoe werken rituelen?

- Rituelen werken door de werkelijkheid te symboliseren
- Gerard Lukken (1999):
- Symbool
- Symbooltaal
- Symboolhandeling

Rituele elementen

Element	Voorbeelden
Handelingen	Lopen, zitten, dansen
Deelnemers, rollen	Voorganger, familieleden, publiek, de overledene, Goden, natuurkrachten
Ruimtes, plaatsen	Gedenkplek, altaar, begraafplaats
Tijden	Jaargetijden, jubilea, historische periodes
Objecten	Kleren, maskers, gereedschappen
Taal	Verhalen, teksten, mythen
Groepen	Gemeenschappen, families
Kwaliteiten, kwantiteiten	Getallen, cirkels, rechthoeken
Geluiden	Muziek, zang, geluid rondom de plaats
Geloof, attitudes, emoties	Geloof in het ritueel/bereidheid, verdriet, dankbaarheid, opluchting, woede

Wat zijn uw ervaringen met
schoonheid in ritueel?

Groepswerk (30 min)

1. Wat zijn uw eigen ervaringen met ritueel? Kun u zich een ritueel herinneren dat volgens u transformerend werkte? Welk type ritueel was het (herdenking, individueel ritueel, etc.) Wat veranderde er volgens u?
2. Wat vond u bijzonder mooi aan het ritueel? Welke esthetische elementen spraken u bijzonder aan (ruimte, taal, klank, handelingen, objecten)?

Terugkoppeling (30 min)

- Wat zijn de uitkomsten van deze uitwisseling?
- Wat betekent schoonheid in ritueel?
- Bestaat er zoiets als esthetische werking in rituelen? Wat is de functie van schoonheid in ritueel?
- Hoe verhoudt zich schoonheid tot tragiek in het leven?

Esthetische afstand

Google afbeelding

*Mondriaan, Avond; de rode boom
1907-1910*

*Mondriaan, bloeiende appelboom,
1912*

Esthetische afstand	Gestructureerde performance	Sociale collaboratie
<ul style="list-style-type: none"> -Emoties worden gestimuleerd, maar in veilige, afgebakende ruimte -Ervaring wordt vertaald naar symbolische, esthetische werkelijkheid -Emoties en gedachtes zijn in balans en worden geordend, 'goed gemaakt' -Emotionele ontlading aan het einde van ritueel -Een gevoel van opluchting, ontspanning achteraf 	<ul style="list-style-type: none"> -aandacht vragende, gecoördineerde, formele handelingen, worden (deels) in geheugen opgeslagen -cognitieve simplificatie -tijd en ruimte vallen samen -zin onthult zich agnostisch -ritmisch, systematisch ontvouwen van emoties 	<ul style="list-style-type: none"> -collectieve, synchrone handelingen/activiteit -identiteitsprocessen door (1) identificatie en (2) links met autobiografisch geheugen -gevoel van samenhang, solidariteit met andere deelnemers

Verschillende niveau's van esthetiek in ritueel

1) Vorm	mooie, passende (aan)kleding en gekozen objecten
2) Functie	respectvol, bemiddeling, communicatie, symbolen met boodschap, creeëren van symbolische ruimte, het alledaagse overstijgen, aandacht richten op het wezenlijke
3) Betekenissen	persoonlijke associaties, herinneringen, smaak

Dank voor uw aandacht!
Vragen?